

КАФЕДРА КОМПОЗИЦІЇ, ІНСТРУМЕНТОВКИ ТА МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Фах (творчість)

Освітній ступінь «Бакалавр»
Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»

Курс	1-4
Семестр	1-8

Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»
Композиція

Статус Обов'язкова

Форма контролю Залік, іспит

ECTS	27
Годин	810
Індивідуальні заняття	360
Самостійна робота	450

Інформація про викладача

ПІБ	Ковалінас М. А., кандидат мистецтвознавства, в. о. професора кафедри композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Щириця Д. О., кандидат мистецтвознавства, в. о. доцента кафедри композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Алексійчук І. Б., в. о. доцентки кафедри композиції, інструментовки та музично-інформаційних технологій Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, заслужена діячка мистецтв України.
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0002-5531-8927 https://orcid.org/0000-0001-9784-2201
e-mail	eidosnouman@gmail.com dmytro_s@ukr.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фах (творчість) – основний фаховий предмет, який визначає композиторську спеціалізацію. Він складає основу всього циклу дисциплін, спрямованих на професійне виховання композитора, адже об'єднує елементи знань, здобутих у процесі вивчення інших предметів, та надає їм практичного значення. Предмет має комплексний характер, практичне спрямування та відзначається творчою специфікою, а навчання потребує індивідуального підходу. Тому основною формою мають бути заняття, побудовані за принципом творчої майстерні.

Мета курсу – виховання молодих композиторів, здатних у своїй творчості втілити художні завдання, що стоять перед сучасним українським мистецтвом у широкому світовому (зокрема, європейському) контексті. Молоді композитори виховуються як митці, свідомі високої суспільної ролі музики, пов'язаної з життям нашого народу, і яка у своєму розвитку спирається на кращі традиції вітчизняного й зарубіжного мистецтва. Важливо дбати про національну самобутність української музики, адже лише розквіт національної музичної культури створює умови для інтернаціонального спілкування культур та збагачення світового музичного мистецтва.

Ставлячи перед студентами завдання всебічного опанування різноманітних жанрів і форм музичного мистецтва з урахуванням схильностей та індивідуальності молодого композитора, слід звертати увагу на написання творів, за своєю тематикою пов'язаних з найвищими духовними цінностями.

Доцільно прикріплювати студентів старших курсів до музичних, хореографічних, театральних колективів, кіностудій для творчої практики під опікою викладачів. В окремих випадках ці роботи можуть бути представлені на іспитах. Слід широко практикувати організацію концертів із творів студентів у різних аудиторіях, виїзди у фольклорні експедиції.

Написання високохудожніх творів неможливе без оволодіння молодими митцями всіма компонентами сучасної композиторської техніки й досягнення зрілої професійної майстерності.

Тому завданням курсу є:

- створення яскравих, мелодично змістовних тем, які відповідають за своїм характером необхідному художньому образу (робота над формуванням теми й розвитку мелодизму);
- праця над органічним взаємозв'язком мелодичних, гармонічних та ритмічних чинників, що розглядаються як єдине ціле, результатом чого повинна з'явитися струнка, художньо цілісна музична форма;
- опанування основних типів викладу та розвитку музичного матеріалу;
- практичне опанування основних форм та принципів формотворення класичної та сучасної музики;

У роботі з літературним текстом твори також повинні характеризуватися виразністю музичної трактовки поетичного тексту й невимушеністю музичної декламації, рельєфністю, внутрішньою змістовністю; в обробках народних пісень – відповідністю засобів розвитку особливостям їх ладової та інтонаційної основи; природністю викладу музичного матеріалу для того чи іншого інструменту або голосу, у відповідності з характером його звучання, технічними та виразовими можливостями.

Навчання високому рівню професійної майстерності можливе лише за умови врахування індивідуальних якостей та устремлінь студента. Тому залежно від індивідуальних творчих уподобань студентів, а також рівня їх підготовки можлива певна індивідуалізація практичних завдань. Наприклад, може бути змінено встановлений програмний розподіл по курсах або приділено більше уваги деяким завданням за рахунок інших. Відповідно до цього може змінюватись і передбачений програмою вибір творів, що подаються на іспит.

Втім, основні музичні форми і жанри мають бути практично засвоєні усіма студентами.

Твори, що подаються на іспит, мають бути представлені у вигляді цілком завершеного нотного тексту, а також у живому виконанні чи в запису. У випадках написання досить складних за виконанням партитур дозволяється подавати твори у вигляді нотного тексту з демонстрацією автором на фортепіано основного тематичного матеріалу.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студенти **повинні знати:**

- актуальні художньо-естетичні, мовностильові та композиційно-технологічні засади європейської академічної музики;
- базові закономірності, принципи, поняття та критерії сучасної музичної композиції, найважливіші проблеми теорії композиції;
- основні засоби та правила композиторських технік представників різних (зокрема, національних) композиторських шкіл;
- характеристики та особливості певних композиторських стилів та напрямків, що є визначальними у контексті художніх явищ XX століття і сучасної композиторської практики;

а також **вміти:**

- створювати музичні композиції (твори) різних форм та жанрів для різних інструментальних та вокальних складів, а також сольних виконавців;
- володіти різними техніками композиції, необхідними для досягнення відповідних художніх цілей;

- користуватися різними засобами художньої виразності, які залежать від конкретних жанрових, стильових та естетичних завдань;
- володіти способами викладу (експонування) музичного матеріалу, засобами його розвитку (гармонічного, поліфонічного, фактурного, структурного, тембрового тощо);
- використовувати різні прийоми музичного формотворення залежно від характеру творчого задуму, естетичної спрямованості, жанрових особливостей, специфіки музичного матеріалу тощо;
- володіти прийомами камерно-інструментального, вокального та оркестрового письма, засобами тембрової драматургії.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Модуль I

I курс «Малі форми»

Змістовий модуль 1. *Попередня робота над творами малої форми. Формування тематичного матеріалу*

Змістовий модуль 2. *Написання творів малих форм для сольних інструментів та невеликих камерно-інструментальних складів, а також камерно-вокальної музики.*

МОДУЛЬ II.

Змістовий модуль 1. *Попередня робота над творами малої форми. Формування та розвиток тематичного матеріалу.*

Змістовий модуль 2. *Написання творів малих форм (складнішої структури) для сольних інструментів та невеликих камерно-інструментальних складів, а також камерно-вокальної та хорової музики, обробок народних пісень.*

МОДУЛЬ III.

II курс «Варіаційні форми, рондо»

Змістовий модуль 1. *Попередня робота над творами варіаційної форми. Формування тематичного матеріалу.*

Змістовий модуль 2. *Написання творів варіаційних форм. Опанування варіаційного типу розвитку матеріалу, принципами та методами варіювання. Засвоєння принципів єдності та форми рондо.*

МОДУЛЬ IV

Змістовий модуль 1. *Попередня робота над творами у жанрі сюїти та форми рондо. Формування тематичного матеріалу.*

Змістовий модуль 2. *Засвоєння принципів єдності та форми рондо. Написання творів варіаційних форм та/або форм рондо/сюїти.*

МОДУЛЬ V.

III курс «Сонатна форма»

Змістовий модуль 1. *Попередня робота над творами у формі сонатного allegro. Формування тематичного матеріалу.*

Змістовий модуль 2. *Засвоєння принципів сонатного розвитку. Написання творів із застосуванням сонатної форми.*

МОДУЛЬ VI.

Змістовий модуль 1. *Попередня робота над творами у сонатній та сонатно-циклічній формі. Формування тематичного матеріалу.*

Змістовий модуль 2. *Написання творів із застосуванням принципів сонатного розвитку, сонатної форми та/або сонатного циклу.*

МОДУЛЬ VII

IV курс «Великі форми»

Змістовий модуль 1. *Попередня робота над творами великої форми. Формування тематичного матеріалу.*

Змістовий модуль 2. *Написання творів великих форм для сольних інструментів та невеликих камерно-інструментальних складів, а також камерно-вокальної музики (циклів).*

МОДУЛЬ VIII.

Змістовий модуль 1. *Попередня робота над творами великої форми у жанрах оркестрової музики. Формування тематичного матеріалу.*

Змістовий модуль 2. *Написання творів великих форм для різних складів (у т.ч. для оркестру).*

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Індивідуальні заняття, самостійна робота.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу Viber, Zoom, WhatsApp або на електронну адресу.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Наприкінці кожного семестру, тобто по завершенні модулю, студент має скласти іспит або залік за 100 бальною системою. Це оцінювання передбачає попереднє виконання змістових модулів, контроль за яким покладається на викладача. Змістові модулі оцінюються лише в комплексі з результатом навчання у вигляді готового музичного твору (творів). Інакший підхід суперечив би специфіці дисципліни та творчого (мистецького) навчання загалом.

Система оцінювання

У зв'язку із специфікою творчого процесу композитора та особливостями навчання на композиторському факультеті розподілити бали між змістовими модулями не є методично доцільним, адже основним результатом навчання, який підлягає оцінці в кінці кожного модуля є реалізований музичний твір (твори), художні якості якого не піддаються кількісним критеріям оцінювання. Основними критеріями виконаної роботи є художня цілісність, яскравість матеріалу, неординарність творчого мислення, технічна довершеність, майстерність володіння формою, доцільність застосування засобів музичної виразності тощо. Процентне співвідношення змістових модулів (підготовча робота та власне реалізація музичного твору) залежить від специфіки творчого процесу конкретного студента та не підлягає узагальненню.

Критерії оцінювання

Оцінка «**відмінно**», **90–100 балів A** (за системою ECTS) ставиться за твори, написані відповідно до програми та які демонструють високий рівень практичного засвоєння знань, відмінне володіння композиторською технікою, а також характеризуються гарним відчуттям музичної форми. При оцінюванні враховується обсяг та характеристика виконання самостійної роботи.

Оцінка «**добре**», **82–89 балів B** (за системою ECTS) ставиться за твори, написані відповідно до програми та які демонструють достатній рівень практичного засвоєння знань та володіння композиторською технікою, характеризуються відносно добрим відчуттям музичної форми.

«**Добре**», **74–81 бал C** (за системою ECTS). При оцінюванні та диференціації балів враховується обсяг та характеристика виконання самостійної роботи, а також робота на заняттях з фаху.

Оцінка «**задовільно**», **64–73 балів D** (за системою ECTS) ставиться студенту, який показав недостатню кількість музичного матеріалу, певну невідповідність програмним вимогам та обсягам самостійної роботи, низький рівень практичного засвоєння знань та

посереднє володіння композиторською технікою.

«Задовільно», 60–63 бали E (за системою ECTS). При оцінюванні та диференціації балів враховується обсяг та характеристика виконання самостійної роботи, а також робота на заняттях з фаху.

Оцінка **«незадовільно», 35–59 балів, FX** (за системою ECTS) ставиться студенту, який лише частково виконав або зовсім не виконав програмні вимоги, продемонстрував недостатню кількість музичного матеріалу та низький рівень практичних знань.

Оцінка **«незадовільно» 1-34 балів F** (за системою ECTS) ставиться студенту, який систематично не відвідував занять, не виконував самостійної роботи.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь студентів у міжнародних та вітчизняних конкурсах, конкурсах творчих робіт, відвідування культурно-мистецьких заходів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Посібники та підручники з композиції можуть бути рекомендовані педагогом лише для вирішення конкретних педагогічних завдань, тому не виносяться для загальної рекомендації. Це пов'язано зі специфікою композиторської творчої роботи та особливостями навчального процесу. Окремі підручники свідчать швидше про творчий метод їхнього автора та є обмеженими у застосуванні.

1. Задерацький В., Скорик М. Про природу і спрямованість новаторського пошуку в сучасній музиці // Сучасна музика. Вип. 1. К.: Музична Україна, 1973. С. 3-24.
2. Камінський В. Електронна та комп'ютерна музика : Навчальний посібник для спеціальності музичне мистецтво [Архівовано 20 січня 2022 у Wayback Machine.]. Львів : Сполом, 2001. 212 с.
3. Ковалінас М. Композитор в системі діалектики музичної освіти // Музична педагогіка / Науковий вісник НМАУ. Випуск 54. К., 2007. С. 163-176.
4. Ковалінас М. Програмні аспекти композиторської музично-теоретичної освіти // Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського: Актуальні питання сучасного музикознавства та музичної освіти (до 70-річчя від дня народження А. П. Лященка). Вип. 92. К., 2013. С.60-73.
5. Ляшенко Г. Роль фуґи в драматургії неполіфонічних форм. К.: Музична Україна, 1976.
6. Мистецтво композиції у вимірах творчості, науки та педагогіки (Пам'яті Г.І. Лященка). Збірка наукових статей, редактор-упорядник М. Ковалінас / Науковий вісник НМАУ. Вип. 122. К., 2018.
7. Муха А. Композитори України та української діаспори. К. : 2004. ISBN 966-8259-08-4.
8. Скорик М. Структура і виражальна природа акордики в музиці ХХ ст. К.: Музична Україна, 1983, 160 с.